dintre ele, aceasta teorie a jocurilor mintii a fost arumentata fie pe L. Wittgenstein, cu teoria jocului, fie pe noua stiinta a complexitatii, care lua în calculul analizarii unui eveniment istoric mai multe variante explicative.Pentru a explica teoria lui I.P. Culianu, N. Gavriluta analizeaza instrumentele oferite de acesta , cum ar fi fractalii, principiul exegezei inverse, mecanismul de generare sau derulare a unor variante interpretative în timp si istorie.

Pentru ca o carte despre I.P. Culianu nu se poate scrie fara referiri la Mircea Eliade, Nicu Gavriluta trece punctual în revista relatia dintre cei doi. I.P. Culianu, fata de acesta prefera lumea Occidentului si nu pe cea a Orientului; opteaza pentru o analiza a Renasterii în care privilegiaza alchimia, astrologia, magia, în timp ce M. Eliade ar trata Renasterea în maniera clasica, cu un interes mai mare asupra specificului filosofiei renascentiste. I.P. Culianu îi reprosaza lui M. Eliade folosirea în mod neadecvat a expresiilor "universala", "aproape universala" cu referire la simbolistica religioasa. Un alt repros al lui I.P. Culianu este îndreptat înspre absenta unei metodologii stiintifice la M. Eliade, sau la teza de re-întinerire a lumii occidentale prin întîlnirea cu civilizatiile non-occidentale. N. Gavriluta sublinieaza si diferenta care apare în abordarea samanismului la cei doi istorici ai religiilor. Dar, nu accepta o tradare a lui I.P. Culianu fata de M. Eliade, deoarece, prin dispensarea calitatii de maestru, I.P. Culianu a reusit sa vada în M. Eliade un prieten. Mai mult, cosidera autorul, caracteristica creatiei acestora ne obliga sa-i pastram împreuna, acest lucru oferind o sansa de recunoastere a sacrului prezent astazi in lume. Cartea lui N. Gavriluta îsi confirma de la un capat la altul rolul, din start asumat, de îndrumator prin lumile religiei, magiei si stiintei puse în joc de Ioan Petru Culianu.

Bogdan Neagota

asist. univ. drd., Facultatea de Litere, studii clasice, Universitatea Babes-Bolyai.

Bogdan Neagota

Ignazio E. Buttitta
Il fuoco. Simbolismo e pratiche rituali
Collana «Nuovo Prisma», Sellerio editore, Palermo, 2002, 212 p.

Cartea antropologului Ignazio E. Buttitta se inscrie intr-o arie mai larga de preocupari ale autorului, care vizeaza elaborarea unor lucrari de sinteza despre sarbatorile si practicile rituale legate de procesiunile cu ramuri verzi si de focurile rituale in contextul culturii populare din Sicilia si din Sardegna. *Il fuoco* reia tematica ignica pe baze noi, amplificand subiectul atat in directia unei morfologii religioase (nivelele morfologice ale simbolismului ignic) cit si in plan teoretic (interpretarile etnologice, istorico-religioase si psihanalitice).

Punctul de plecare al studiului il constituie practicile rituale legate de aprinderea unor focuri cu ocazia diferitelor sarbatori religioase si comportamentele rituale conexe acestor focuri. Existenta unor rituri similare in vechile culturi mediteraneene il determina pe autor sa incerce sa identifice fondul de credinte comune care rezida in spatele acestei fenomenologii diverse. In acest sens, demersul hermeneutic va urma cateva directii principale. Primul capitol prezinta in mod sintetic consecintele antropologice ale descoperirii focului, printr-un examen al proceselor care au condus la achizitionarea de tehnici si de instrumente potrivite pentru producerea si conservarea sa. Apoi este analizat rolul sau magico-religios in arealul mediteranean antic, respectiv in lumea greco-romana si in cea indo-iraniana. In acest context, autorul propune o abordare morfologica a simbolismului ignic, prin circumscrierea lui pe paliere diferite de semnificatie: dimensiunea cosmica si astrala a focului (in orfism, in religia vedica si in crestinism), functia regeneratoare si purificatoare (practicile funerare de incinerare si raportul foc - moarte - resurectie, mituri resurectionale ignice, rituri agrare,

focul carnavalesc), focul nou (rit amplu atestat in contextul sarbatorilor grecesti antice, sarbatoarea specifica a curselor cu torte, *lampadodromia*), focul ca mediator intre sfera terestra si cea celesta (simbolismul vetrei si al focului sacrificial de pe altar), focul fecundator (valentele sexuale ale tehnicilor de aprindere a focului ritual), focul etnic (vatra publica a *polis*-ului si focul sacru, simbol identitar pentru comunitate: ceremonia vedica *agnihotra*, sacrificiul cotidian al focului, ritualul grecesc al *Amphidromiei*, cultul Vestei si focul caminului familial), divinitatile focului (in religia vedica si in mazdeism, in Grecia homerica si in religia romana arhaica), focul in lumea iudeo-crestina (practicile rituale vetero-testamentare si simbolismul ignic in literatura patristica), simbolismul religios al lampii, al opaitului si al candelei (in iudeo-crestinism si in Grecia), simbolismul aureolei regale (Iudeea, Iran, Grecia si Italia antica).

In capitolul III sunt analizate principalele demersuri metodologice, din perspectivele carora au fost elaborate teorii cu privire la simbolismul ignic si la utilizarea rituala a focului. Interpretarile istorico-religioase si etnologice clasice (Goblet D'Alviella, Mannhard, Westermark, Frazer, Pitre si Van Gennep) sunt in general tributare mitului cautarii originilor istorice ale fenomenului studiat si, in acest sens, oscileaza intre doua teorii: unele vad in ceremoniile ignice din culturile populare europene supravietuiri ale unui cult al focului sau al soarelui, in vreme ce altele se multumesc ca recunoasca valoarea magico-profilactica a focului purificator. Interpretarile etnologice mai recente (Saintyves, Vladimir Propp, Paolo Toschi) se feresc de macroteorii si recomanda prudenta metodologica, data fiind varietatea fenomenologica a focurilor rituale. Un loc aparte il ocupa interpretarile psihanalitice (Freud, Jung, Bachelard), care concorda in a vedea in foc un simbol pertinent al sexualitatii. Mai recent, unii cercetatori (Franco Cardini, Di Nola, Annamaria Rivera) reiau si nuanteaza teoriile «solare» si «purificatorii», in vreme ce altii (Pietro Clemente, Cuisenier) deschid in analiza noi spatii euristice, luand in considerare diversitatea mare a riturilor legate de foc si orientand studiul inspre o perspectiva cognitiva sistematica si inspre cercetarea valorii epistemologice a cunoasterii.

Din punct de vedere metodologic, lucrarea lui Ignazio E. Buttitta ofera o sinteza cuprinzatoare asupra teoriilor mai vechi sau mai noi care au jalonat cercetarea practicilor rituale legate de foc si a simbolismului aferent. In planul analizei materialului istorico-religios, autorul completeaza abordarea antropologica din cartea precedenta, in care prezenta si interpreta ceremoniile ignice actuale din lumea siciliana sau sarda, trecand de la sincronie la diacronie. Se propune o morfologie de inspiratie structuralista (pp.31-42), care sa permita ordonarea materialului in sisteme de clasificare simbolica. Cartea Prof. Buttitta, densa sub raportul informatiei, devine astfel un reper esential in bibliografia de specialitate si o sinteza extrem de necesara.